

Antependium - a zárai bencés templomból, Szűz Mária, Szent Benedek és Szent Krizogonusz vértanú alakjával

Textil- és viseletgyűjtemény

Leltári szám:	18039
Készítés ideje:	1360 körül
Készítés helye:	Velence (feltehetően); Dalmácia (feltehetően)
Anyag:	fémfonal
Technika:	alapba behúzott fektetve letűzött öltés
Méret:	magasság: 94 cm szélesség: 190 cm

A hímzett antependium eredetileg a Szent Krizogonusz (Sv. Krševan) tiszteletére szentelt zárai bencés templom déli mellékhajójának Mária-oltárához tartozott. Csavart oszlopok által tartott gótikus, számráható boltívek alatt középen Mária trónol ölében a gyermek Jézussal tőle balra Szent Krizogonusz vértanú, Zára védőszentje, kezeiben lándzsát és pajzsot tartva jobbra Szent Benedek, kezében könyvvel és pásztorbottal. Utóbbiak azonosítását a fejük mellé hímzett nevük teszi egyértelművé, amely szokatlan módon félig szláv, félig latin írásmódot követ: *SV CRISOGON*, illetve *SV BENEDIT*. Az oszlopok fölötti ívmezőkben, egy-egy négykaréjos medalionban félalakos szentek. A bal felől látható alak, fején tiarával, valószínűleg Szent Gergely, az első Benedek-rendi pápa, a jobb oldali, mitrát viselő és kezében pásztorbotot tartó alak talán Szent Donát. Az antependium két szélén fonadékos leveles díszítéssel kitöltött függőleges sávok, amelyek közepén egy-egy keskeny boltíves fülkében koronát viselő női szentek: Alexandriai Szent Katalin és talán Antiochiai Szent Margit. A középső fülkében Mária lábainál bencés habitust viselő, kezét imára kulcsoló donátor térdepel. Személye biztonsággal nem azonosítható, de talán Ontiacói János (Joannes de Ontiache) lehet, aki az antependium készítésének feltételezett időpontjában, 1345–1377 között volt a zárai bencés kolostor előljárója.

Az eredetileg vörös selyemvásznon alapra hímzett antependium alapszövege az évszázadok során sérült és elhasználódott, ezért később, valószínűleg a 18. század utolsó negyedében, a bencés nővérek zárai konventjében javították a hímzett motívumokat körbevágta és azokat új selyemszaton alapra ültették át.

Az antependium szerepelt az árvízkárosultak megsegítésére rendezett 1876. évi budapesti kiállításon, majd Bubics Zsigmond (1821–1907) kassai püspök gyűjteményébe került, s szerepelt millenniumi kiállítás történelmi tárlatán, a X. számú, Nagy Lajos- és Zsigmond-kori emlékeket bemutató teremben. (A terem közepén a zárai Szent Siemon szarkofág galvanoplasztikai másolata állt.) Az antependium Bubics Zsigmond hagyatékából 1909-ben került az Iparművészeti Múzeum gyűjteményébe. (Az antependium nem szerepelt a Bubics-hagyaték anyagából 1907-ben a bécsi Dorotheum által rendezett aukción - ld. [itt](#))

Egy hasonló antependium található a londoni Victoria and Albert Museum gyűjteményében, amely a Krk szigetén lévő székesegyházból, az 1330 körüli évekből származik (ld. [itt](#)).

Irodalom

- Szerk.: Kusler Ágnes: *Szent Benedek és a bencés spiritualitás*. Pannonhalma, 2015. - Nr. III-6. (Semsey Réka)
- Banic Silvija: Zadarski goticki vezeni antependij u Budimpesti. *Ars Adriatica*, 4. (2014). 2014.
- főszerkesztő: Weiner Mihályné, Jakabffy Imre: A Bubics Zsigmond gyűjtemény. *Az Iparművészeti Múzeum Évkönyvei VI*, 1963. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1963. - 82-83. (Kiss Ákos)
- Dr. Czobor Béla: *Egyházi emlékek a történelmi kiállításon*. Pesti Könyvnyomda Rt., Budapest, 1898. - p. 80.
- Az 1896-iki Ezredéves Országos Kiállítás. A Történelmi főcsoport hivatalos katalógusa*. Kosmos Műintézet, Budapest, 1896. - Nr. 1099.
- Radisics Jenő: A női iparművészeti kiállítás. *Művészi Ipar*, 7. (1892). 1892. - 73-96:84. (képpel)
- Szerk.: Szalay Imre, Henszlmann Imre, Bubics Zsigmond: *A magyarországi árvízkárosultak javára... rendezett műipari és történelmi emlék-kiállítás tárgyainak lajstroma*. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1876. - p. 44., Nr. 1041.

